

3. XI 89.

Природно-математички факултет
Радна заједница заједничких послова
НОВИ САД

Примљено:	21 -11- 1989		
Орг. јед.	Др.	Јакоб	Заведост
03	274/8		

NAUČNOM VEĆU PRIRODNO-MATEMATIČKOG FAKULTETA

Novi Sad

Odlukom Naučnog veća Prirodno-matematičkog fakulteta u Novom Sadu, od 18. V 1989. godine, izabrani smo u Komisiju čiji je zadatak da pregleda i oceni doktorsku disertaciju mr Milovana Pecelja, pod naslovom FIZIČKOGEOGRAFSKI PROBLEMI POLJA U KRŠU HERCEGOVAČKIH RUDINA. Jedan član Komisije izmenjen je odlukom Naučnog veća 19. X 1989. godine.

Napisanu doktorsku disertaciju, Fizičkogeografski problemi polja u kršu hercegovačkih Rudina, Pecelj mr Milovan predao je Prirodnomatemičkom fakultetu 19. IV 1989. godine, na pregled, ocenu i dalji postupak. Rukopis doktorske disertacije smo pregledali o čemu podnosimo sledeći

I Z V E Š T A J

Doktorska disertacija mr Milovana Pecelja, Fizičkogeografski problemi polja u kršu hercegovačkih Rudina, izložena je na 284 stranice kucanog teksta. Prilikom rešavanja u tezi predviđenih zadataka, kandidat je konsultovao 178 članova literature i drugih izvora. Rukopis disertacije ilustrovan je sa 45 različitih priloga (karte, skice, dijagrami) i 30 fotografija.

Nakon predgovora u uvodnim razmatranjima (str. 1-14) data je metodologija primenjivana tokom naučnoistraživačkog

rada i prezentovanja rukopisa. Iznosi se opravdanost izdvajanja polja hercegovačkih Rudina, Dabarskog, Fatničkog, Planskog, Ljubinjskog i Ljubomirskog, u predeonu celinu i obrađuje položaj i veličina svakog polja. Njihova ukupna površina iznosi 59,8 km², a to je 12,4% od ukupne površine polja u kršu istočne Hercegovine.

Osnovni deo rada sastoji se iz pet celina i zaključka. Težište studije čine poglavlja u kojima se prezentuju geomorfološki, klimatski i hidrološki problemi.

U prvom delu Geološki sastav i tektonski sklop (str. 15-36) prikazuju se geološke prilike sa vrlo detaljnim stratigrafskim pregledom i tektonskim odnosima. Ovo je urađeno uglavnom na osnovu literature i kartografskog materijala, što zadovoljava zahteve ovakve studije. Međutim, vredno je istaći da je autor terenskim istraživanjima i docnije laboratorijskim analizama ukazao, u Dabarskom polju, na prisutnost rožnjačke serije zaobljenih granulata, što nije notirano u odgovarajućim geološkim kartama, te predstavlja doprinos geološkim saznanjima. Isto otkriće koristiće autoru docnije pri rešavanju odgovarajućih geomorfoloških problema.

Drugi deo Geomorfološki problemi (str. 37-153) najobimniji je i najvredniji deo studije. Dabarsko, Fatničko i Plansko polje svrstana su u jednu grupu budući da imaju gotovo identičnu geološku građu i tektonski sklop. U njihovoj genezi dominantnu ulogu je odigrala flišna podloga, dok se kod Ljubinjskog i ljubomirskog polja javlja dolomit sa hidrogeološkim karakteristikama identičnim onima u flišu, što predstavlja novija, često osporavana geografska saznanja. Nakon svestranih i detaljnih analiza kandidat zaključuje da su po-

lja u kršu hercegovačkih Rudina poligenetske tvorevine. Na osnovne konture reljefa nastale tektonskim procesima deluju selektivna erozija i denudacija kao osnovni modifikatori u oblikovanju polja. Korozivnim procesima polja su proširivana a akumulacionim procesima uravnjivana. Ovi događaji odvijaju se u neotektonskom periodu, u humidno-pluvijalnim klimatskim uslovima. Sva polja u morfohronološkom pogledu imaju kvartarna obeležja.

Klimatski problemi (str. 154-201) je naslov treće celine. Klimatske osobenosti analiziraju se na osnovu podataka četiri klimatološke stanice za period 1963-83. godina. Pored toga prikupljeni su i obrađeni neobjavljeni podaci 21 kišomerne stanice, raspoređene na različitim visinama po obodu pojedinih polja. Ovaj posebno uloženi napor doprineo je argumentovanoj pluviometrijskoj interpretaciji. Od klimatskih elemenata obrađeni su termičke karakteristike, vlažnost vazduha, oblačnost, pluviometrijski režim i vetrovi. Vredno je, između ostalog saznati, da ispitivano područje spada u najosunčanije delove naše zemlje i čitave Evrope, što autor objašnjava, vrlo argumentovano, uticajem lokalnih faktora. Ovo je upravo primer kako lokalni faktori uz prisustvo odgovarajućih geografskih prilika, modifikuju pojedine klimatske elemente. U okviru pluviometrijskih karakteristika, a na osnovu položaja ekstrema, autor predlaže sasvim prihvatljivu podelu kombinovanog maritimno-kontinentalnog tipa na odgovarajuće pluviometrijske podtipove.

U četvrtom delu Hidrografski problemi (str. 202-246) otkrivaju se mnoge hidrografske protivurečnosti prisutne u kraškim područjima. Ovo, padavinama bogato područje, odlikuje

se oskudicom površinskih i bogatstvom podzemnih voda. Analiziraju se, između ostalog, podzemne hidrološke veze ispitivanih polja i susednih oblasti, ističu specifičnosti kao što je naprimer podzemna bifurkacija voda Fatničkog polja, prisutne estavele i drugi tipovi kraških izvora, dat je katastar izvora i vrela sa neophodnim podacima i na osnovu vrednih hemijskih analiza predstavljen kvalitet voda. Vredni su pažnje i prikazani hidrotehnički radovi prezentovani na osnovu uvida u mnogobrojne elaborate, kao i originalne sugestije za rešavanje izvesnih hidroloških problema, kao što su bujice koje potenciraju erozivne procese, poplave i sl.

Peto poglavlje Pedološke i biogeografske karakteristike (str. 247-265) manjeg je značaja, ali nezaobilazno u studijama fizičkogeografskog karaktera. U njemu se daje pregled pojedinih tipova tla, prvo kvalitetnijih u samim poljima na kojima se zasniva poljoprivredna proizvodnja, a potom bezvrednih skeletnih zemljišta sa prisutnim šikarama. U biogeografskom pogledu istraživano područje pripada, ističe se u radu, ilirskoj provinciji eurosibirske-boreoameričke regije.

Zaključak (str. 266-272) predstavlja kraću sintezu kroz koju autor povezuje geološka, geomorfološka, klimatska, hidrološka, pedološka i biogeografska razmatranja u jedinstvenu fizičkogeografsku celinu, sa naglašenim najvrednijim rezultatima.

ZAKLJUČAK I PREDLOG

Urađena doktorska disertacija FIZIČKOGEOGRAFSKI PROBLEMI POLJA U KRŠU HERCEGOVAČKIH RUDINA mr Milovana Pecelja

i originalni (hruški)
predstavlja samostalni naučni doprinos geografskoj nauci. Prezentovani tekst otkriva do sada nepoznate ili malo poznate specifičnosti prisutne na ispitivanom prostoru.

Autor se u rešavanju delikatnih, naročito geomorfoloških problema, najčešće koristio analitičkom metodom prožetom obimnim terenskim istraživanjima. Analize se obično vrše evolutivno hronološkim putem, da bi na kraju svakog poglavlja bila izvršena sinteza dobijenih rezultata.

P r e d l a ž e m o da se podneti rukopis doktorske disertacije FIZIČKOGEOGRAFSKI PROBLEMI POLJA U KRŠU HERCEGOVAČKIH RUDINA mr Milovana Pecelja prihvati i molimo Naučno veće Prirodnomatemičkog fakulteta da odredi Komisiju i datum za usmenu odbranu.

Novi Sad, 24.X 1989.

K o m i s i j a:

Jovan Petrović

Dr Jovan Petrović, red. profesor
Prirodnomatemičkog fakulteta, N.Sad

Ibrahim Bušatlija

Dr Ibrahim Bušatlija, red. profesor
Prirodnomatemičkog fakulteta u Sarajevu (u penziji)

Živan Bogdanović

Dr Živan Bogdanović, vanr. profesor
Prirodnomatemičkog fakulteta, N.Sad